

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

Lausuntopyyntö STM/449/2019

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu -raportista

Pirkanmaan sovittelutoimisto on tutustunut sosiaali- ja terveysministeriön selvitystyöryhmän raporttiin Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelun nykytilan kuvaamisesta sekä pohtinut selvityksen pohjalta nousseita kehittämis ehdotuksia. Pirkanmaan sovittelutoimistolla on useamman vuoden ajalta kokemusta lähisuhteessa tapahtuneiden väkivalta-asioiden sovittelusta ja palveluntuottamisessa on huomioitu lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelun vaatimat erityispiirteet, kehitetty prosessia ja pyritty huomioimaan kansallisten ja kansainvälisten sopimusten, normiston ja lainsäädännön toiminnalle asettamat vaatimukset.

Kehittämiskokonaisuudessa 1**Sovitaan yhteiset kriteerit millaisia lähisuhdeväkivaltarikoksia voidaan ohjata sovitteluun.**

Kehittämiskohdissa 1.1, 1.2 esitetään poliisissa lähisuhdeväkivaltarikosten tutkinnan keskittämistä tutkijoille, jotka on koulutettu lähisuhdeväkivaltailmiöstä ja sovittelusta. Pirkanmaan sovittelutoimisto näkee tämän ehdotuksen erittäin hyvänä. Tutkinnan keskittäminen poliisissa lähisuhdeväkivaltaan erikoistuneelle ryhmälle antaisi poliisin tutkijoille valmiuksia asiakkaiden tukipalveluihin ohjaamiseen sekä edesauttaisi yhtenäisten kriteereiden luomista sille, millaisia tapauksia voidaan ohjata sovitteluun. Koulutusta sovitteluun ohjaamisen tueksi tulee olla niin poliiseille kuin syyttäjillekin yhtenäisten käytäntöjen ja palvelun laadun takaamiseksi.

Kehittämiskokonaisuus 2**Luodaan yhtenäinen ohjeistus ja systemaattiset työvälineet lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelun edellytysten arvioimiseen, sovittelun ja keskeyttämisen avuksi.**

Kehittämis ehdotukset 2.1, 2.2 esitetään voisiko toinen kahdesta sovittelijasta olla ammattihenkilö ja selvitetäänkö mahdollisuutta palkata jokaiseen sovittelutoimistoon sosiaalityöntekijä, jonka vastuulla on sovittelun edellytysten arviointi. Pirkanmaan sovittelutoimistossa työskentelee virkasuhteessa sosiaalityöntekijä vastuualueenaan sovittelun edellytysten selvittäminen lähisuhteessa tapahtuneissa väkivaltarikoksissa. Sovittelun edellytysten selvittely

on sovittelutoimiston perustyötä. Pirkanmaan sovittelutoimiston sovitteluohjaajat ja vastuuhenkilö ovat saaneet Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen lähisuhdeväkivaltaan suunnatun erikoistumiskoulutuksen, joka antaa valmiudet kohdata lähisuhdeväkivallan erityiskysymyksiä. Sosiaalityöntekijän lisäksi myös muulla täydennyskoulutuksen saaneella ammattihenkilöstöllä on kokemuksemme mukaan riittävät edellytykset lähisuhteessa tapahtuneiden väkivaltarikosten sovittelun edellytysten selvittelyyn ja sovittelijoiden ohjaukseen.

Sovittelun edellytysten selvittämiseen on toimistolla selkeät sovitut yhdenmukaiset kriteerit ja niiden toteutumista tarkastellaan koko sovitteluprosessin ajan asiakaskohtaamisissa niin sovittelun edellytysten selvittämisen alkuvaiheessa, asiakkaiden erillistapaamisissa kuin yhteisneuvottelussa. Soviteltavaksi ei oteta toistuvaa väkivaltaa, sovitteluun voi samojen osapuolten kesken päästä vain kerran ja sovittelu ei myönnetä, jos edellytysten selvittelyssä ilmenee painostusta, uhkailua tai pelkoa. Keskeinen edellytys on asiakkaan vapaaehtoinen suostumus menettelylle. Pirkanmaan sovittelutoimisto selvittää lähisuhdeväkivallan edellytyksiä Lain rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (9.12.2005/1015) vaatimusten sekä Lakivaliokunnan (LaVM 13/2005) suositusten mukaisesti.

Suhtaudumme varauksella ajatukseen, että sovittelutoimiston ammattihenkilö toimisi sovittelu edellytysten selvittelyn lisäksi myös sovittelijana lähisuhdeväkivallan sovitteluprosessissa erillis- ja yhteistapaamisineen. Tämä on ennen kaikkea resurssikysymys.

Kehittämisehdotus 2.3 palveluohjauksen toteutuminen varmistaminen sovitteluprosessin jokaisessa vaiheessa siten, että huomioidaan prosessin aikana myös asiakkaan mahdollisesti muuttuneet palvelutarpeet.

Työryhmän selvityksen mukaan lähisuhdeväkivalta ilmiöön puuttuminen vaatii kokonaisvaltaista tarkastelua ja kehittämistä yli sektorirajojen. Työryhmä katsoo, että jatkossa yhdessä tekemistä eri toimijoiden välillä on lisättävä ja lähisuhdeväkivallan kehittämistä pitää suunnitella kokonaisuutena, jossa uhrin sekä väkivaltaa käyttävien henkilöiden auttamispalvelut sekä yhteistyö eri toimijoiden välillä varmistetaan. Sovittelutoimistojen käytännössä palveluohjaus on tärkeä osa lähisuhdeväkivalta-asioissa. Sovittelu on yksi osa väkivaltatyön verkostoa, ja parhaat tulokset asiakkaiden kannalta saadaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa

Työryhmän kehittämisehdotuksena (kehittämiskohde 2 kohta3) on palvelutarpeen arvioimisen kirjaaminen sovittelutoimistoissa käytössä olevaan Sopusasiakastietojärjestelmään sekä mahdolliseen sovittelusopimukseen. Tämä ehdotus on jo toiminnassa ja Sopusasiakastietojärjestelmään tulee kirjaus asiakkaan kanssa käydystä keskustelusta tukipalveluihin liittyen.

Pirkanmaan sovittelutoimisto on aloittanut vuoden 2019 alusta pilotoimaan Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL:n koordinoimana palveluohjauksen

näkyväksi tekemistä asiakkaiden sovittelusopimuksissa. Palveluohjauksen ruksikohdan ollessa valmiina sovittelusopimusohjauksessa on sovittelijoiden luontevaa ottaa puheeksi osapuolien tarve saada tietoa muista tukipalveluista. Sovittelusopimuksessa palveluohjaus on kirjattuna seuraavasti: osapuolet ovat saaneet tietoa muista tukipalveluista: kyllä / ei. Kohdan ollessa valmiina sovittelusopimuksessa varmistetaan siitä, että palveluohjaus asia tulee aina käsiteltyä asiakkaan kanssa sovittelussa. Palveluohjaus saadaan näkyväksi myös muille viranomaisille (poliisi, syyttäjä, käräjäoikeus). Sovittelusopimuksen sisältöosaan kirjataan tarkemmin palveluiden piirissä oleminen ja niihin hakeutuminen, jos osapuolet niin esittävät. Tässä kohtaa vaaditaan herkkyyttä varmistaa, että kirjaaminen perustuu osapuolten tarpeisiin.

Palveluohjaus edellyttää, että tukipalveluita on saatavilla. Tukipalveluiden saatavuudessa on varmasti eroja alueelliset erot huomioiden. Sovittelutoimistossa on kokemusta, että välillä on ollut haastetta saada asiakas ohjattua saattaen vaihtaan tukipalveluihin.

Kehittämiskokonaisuus 3

Uudistetaan lähisuhdeväkivallan sovittelun koulutusta ja varmistetaan koulutuksen saatavuus yhteisistä kriteereistä, ohjeistuksesta ja lähisuhdeväkivaltailmiöstä.

Nykyinen käytössä oleva sovittelijoiden lähisuhdeväkivallan koulutuskokonaisuus on suunniteltu yhdessä THL:n sovittelun erityisasiantuntijoiden ja sovittelun ammattihenkilöstön kanssa. Sovittelun toimijoilla on tiedossa, että koulutusohjelmaa pitää jatkuvasti kehittää ja arvioida.

Erittäin kannatettavaa on myös luoda lähisuhdeväkivaltaa ohjaaville sovitteluohjaajille oma koulutuskokonaisuus, joka tulee olla suoritettuna ammattihenkilöstöllä, jotka arvioivat sovittelun edellytysten selvittämistä lähisuhdeväkivalta-asioissa. Kouluttautumisen mahdollisuutta tarvitaan säännöllisesti, jotta uudet työntekijät saadaan perehdytettyä keskeisiin asioihin lähisuhdeväkivaltailmiöstä ja sovittelusta.

Työryhmä katsoo, että yhteistyötä ja toimintaa eri toimijoiden välillä lähisuhdeväkivalta-asioissa tulee lisätä. Kehittämistyöryhmän ehdotukset työvälineiden kehittämisestä mm. sovittelun edellytysten arviointiin ja riskinarviointiin ovat kannatettavia toimintoja. Koulutuskokonaisuuden suunnittelu olisi hyvä saada toteutettua moniammatillisena yhteistyönä. Yhteistyö koulutusasioissa auttaa ja tukee yhtenäisten toimintaperiaatteiden muodostumista. Alueellista yhteistyötä sovittelutoimistojen ja sidosryhmien välillä kuten syyttäjälaitos, poliisi, sosiaalitoimi ja tukipalveluita tarjoavat tahot on kehitetty aktiivisesti. Yhteiset koulutukset ja tilaisuudet sidosryhmien välillä jatkossa ovat omiaan tukemaan yhteistyön myönteistä kehittymistä edelleen.

Valtakunnallisesti sovittelupalveluntuottajat ovat sitoutuneet työskentelemään vahvemman toimintarakenteen luomiseksi uhrien auttamispalveluiden,

väkivallan tekijöiden auttamispalveluiden, rikos- ja riita-asioiden sovittelun ja eri viranomaistahojen kanssa.

Suhtaudumme erittäin myönteisesti STM:n nimeämän erillisen työryhmän perustamiseen kehittämiskohteiden työstämiseksi. Työryhmän sovitteluasiantuntijuus tulisi taata valitsemalla työryhmään muiden toimijoiden lisäksi sovittelukentän edustus. Työryhmän työskentelyn tueksi tulisi varata työntekijäresurssia lähisuhdeväkivallan sovittelijoiden, työntekijöiden ja ohjaavien viranomaisten koulutussisältöjen ja koulutusrakenteen uudistamiseksi.

Pirkanmaan sovittelutoimisto suhtautuu myönteisesti sovittelun kehittämiseen ja tutkimustoimintaan. Lähisuhdeväkivallan tutkimuksessa on huomioitava sovittelun luottamuksellisuus ja tutkimuksen tulee pohjautua osapuolten ennalta antamaan suostumukseen tutkimukseen osallistumisestaan.

Taru Kuosmanen
johtaja, hyvinvointipalvelut

Lisätietoja

Katriina Lempinen
sovittelutoimiston johtaja
0400 907663